

Kőrös Kata – Somogyi Tamás – Ternai Zita

Adattármustra. Képarchívumok

A sorozat egyes számaiban független szakértők értékelik a magyar nyelvű internet könyvtári szempontból fontos tartalomszolgáltatásait megadott szempontok szerint; ez alkalommal a képgyűjteményeket. A bírálatok a használók számára fontos kezelőfelülettel, keresőrendszerrel, tartalommal és metaadatokkal foglalkoznak. Az értékelések egyrészt segítséget nyújtanak a rendszerek minél eredményesebb használatához, másrészt felhívják a fejlesztők és karbantartók figyelmét a szolgáltatás hiányosságaira, a jövőbeli minőségi javítások érdekében.

Budapest-Képarchívum

Honlap:

http://www.fszek.hu/adatbazisok/sajat_adatbazisok/budapest-keparchivum

E-mail: bgy@fszek.hu

Fenntartó: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
Budapest Gyűjtemény

Értékelés dátuma: 2008. március 7.

Általános értékelés

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) központi épületének legfelső emeletén található Budapest várostörténeti, helyismereti gyűjteménye, köztük a fotótár is. Ebben a fotóarchívumban mintegy 140 ezer fényképet őriznek a főváros múltjáról: városkép, épület, építészeti műemkek, hétköznapi jelenet, történelmi pillanat, az infrastruktúra változásai mind helyet kapnak – profi és amatőr fotográfusok masinájából egyaránt.

A Budapest Gyűjtemény anyagára törvényes megőrzési kötelezettség vonatkozik. A dokumentumok védelmére ezért a könyvtárban általában érvényes használati szabályoknál szigorúbb előírások szolgálnak. Ottjártamkor tapasztaltam, hogy sok muzeális értékű kép minősége – feltehetően a gyakori használatból – egyre gyorsabban romlik, így sürgős beavatkozásra szorulnak. A könyvtár munkatársai ezért kezdték meg példátlan értékeik digitalizálását, nyilvánossá tételét: létrehozták a Budapest-Képarchívumot (1. ábra) az Arcanum Adatbázis Kft. szoftverével. Az adatbázisba való bekerülésnél elsőbbséget élveznek a főváros egykori arculatát kidomborító képek közül a leggyakrabban keresettek, a legrégebbi, muzeális értékű fotográfiák, illetve régi fényképalbumok illusztrációit bemutató

reprodukciók. A képek mellé – alapos kutatást követően – részletes leírás is készült, így számos szempont alapján kereshetők vissza, egy meglehetősen fejlett keresőrendszerrel. A létrehozók nem titkolt célja, hogy az adatbázisban közreadott reprodukciók alkalmassá váljanak a válogatásra, tanulmányozásra, az oktatásban és (nem üzleti jellegű) előadásokon, kiállításokon való felhasználásra.

1. ábra A Budapest-Képarchívum ismertetője a FSZEK honlapján

A tesztelés során talált komolyabb hiányosságok a következők:

- Kevés az információ a projektről, az előzményekről, a jelen állapotról, a jövőbeni elképzelésekről, a fejlesztés üteméről és a fejlesztés várható nagyságáról. Az látszik, hogy professzionális, sok kutatómunkával és alapos előkészületekkel

végzett munkáról van szó, de jó lenne tudni, kiknek és mikortól is köszönhetjük mindezt? Egy másnak ellentmondó dátumokat találtam a kezdetekre. A <http://database.fszek.hu:2006> nyitóoldala szerint: „Budapest, 2003”, míg ha a <http://database.fszek.hu:2006/ftopt/ft0301.htm?v=fototar&a=start> oldalról lépek be az adatbázisba, ugyanaz a névjegy már 2004-es dátummal szerepel.

- Nem tüntetik fel az utolsó frissítés időpontját, aminek jelentősége van mind a tesztelésnél, mind az informálódásnál. Sajnos sem a könyvtár honlapján, sem az adatbázis súgójában nincs rögzítve alapvető információként az adattár mérete, még a találatok alapján sem lehet rá következtetni. Csak arról tájékoztatnak, hogy „a digitális képparchívumot folyamatosan bővítjük, adatait frissítjük, ha szükséges, javítjuk”. Egyedül a *Nemzeti Digitális Adattár (NDA)* oldalán találtam egy dátum nélküli leírást, miszerint „... a mintegy 140 ezer fényképet őrző fotóarchívumból jelenleg 3000 kép adatai kereshetők az interneten, és további 3000 kép digitalizálása van folyamatban”. Ennél frissebb adat szerepel egy másik weboldalon, ahol a találatok száma: 4689. Az utolsó frissítés dátuma itt sincs feltüntetve. Ez az oldal a *budapest-anno.uw.hu* – amely a Budapest-Képparchívum alternatív kezelőfelületeként szolgál, azaz azt használja a képek és a leírások forrásaként, csak egyszerűbben kezelhető.
- A Budapest-Képparchívum keresőurlapja fejlett és igényes, de szükség lenne egy egyszerű keresőre is, eleget téve a kezdő felhasználók igényeinek; illetve meg lehetne teremteni a gondtalan nézelődés lehetőségét, hogy az összes kép megnézhető legyen szűrők és keresőfeltételek megadása nélkül. Erre kiváló példa a *budapest-anno.uw.hu* címen fellelhető alternatív kezelőfelület. Számomra nem derült ki, hogy milyen viszonyban állnak egymással, egyáltalán, a FSZEK tud-e erről a kezdeményezésről? Mindenesetre egy hivatkozást el lehetne helyezni az adatbázis bemutatásánál erre az egyszerűbben kezelhető felületre.
- Nem található angol (esetleg német) nyelvű változat, egyetlen idegen nyelven sincs ismertető a projektről. A FSZEK angol nyelvű honlapján mutat ugyan hivatkozás a „Budapest Collection”-re, de kattintás után a magyar felülettel találjuk szembe magunkat. Mivel a Budapest-Képparchívum páratlan, nagyszabású kezdeményezés, keresőjét – a súgóval együtt – többnyelvűvé kellene tenni, hiszen világviszonylatban is nagy értéket képviselne, többek között a szakirodalm-kutatás terén is.

Összefoglalva: Saját – építéstudományi könyvtárban töltött néhány éves – tapasztalatomból kiindulva, sok építészhallgatónak, főleg a vidékieknek tudnak segíteni azzal, hogy ingyenesen közszemlére teszik azt az anyagot, ami az országban egyedül csak a FSZEK-ben érhető el, egyébiránt ott is csak helyben használatra. Főképp, ha a legfontosabb, Budapesttel foglalkozó könyvek, folyóiratok lapjain rejtőző ábrákat is felhasználják, és visszakereshetővé teszik, ráadásul lehetőség szerint házszám-pontosságig meghatározva a fényképeken látható épületeket, megadva az építészek és egyéb közreműködők nevét. A könyvtárosoknak azért felbecsülhetetlen segítség, mert az egy-két példányban meglévő kézikönyvek „rongyosra” fénymásolása helyett ajánlhatunk egy adatbázist, ahol szabadon – időtől és tértől függetlenül – megtekinthetők a képek; szintén hasznos anyaggyűjtési lehetőségként szolgál a fényképezéseknek és a fotográfálás történetét kutatóknak.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- Az adatbázis felülete egyszerű és izlées. A pasztellsárga háttéren jól mutatnak és könnyen olvashatók a fekete betűk. Az ugrópontok egyértelmű aláhúzással vannak jelölve. Nem találtam hibásan működő hivatkozást. A teljes színvilág alkalmazkodik a FSZEK egész honlapjának megjelenéséhez. A szövegméret Internet Explorer és Mozilla Firefox böngészőben is állítható az adattár ismertetőjénél, a kereső ablak betűmérete azonban kötött, ami módosítást igényelne. Nyomtatási nézet csak a találati halmaznál létezik, de például a Súgó HTML formátumú leírásához is szükség lenne rá.
- A tartalmat könnyen áttekinthető formában rendezték el. Az elérhető tartalom köre meg van határozva, a források fel lettek tüntetve, egyedül az alapvetőnek tekinthető adatbázisméret hiányzik. A bal oldali panelben állandóan látható a menüsor, így könnyen lépegethetünk az oldalak között. A keresőfelülethez minden részletre kiterjedő, alapos, érthető tájékoztató tartozik. Ha az először ide tévedt látogató veszi a fáradságot, és van egy órája, hogy végigolvassa és értelmezze az adatbázis leírását, a kereső működését, könnyen fog majd boldogulni a keresés folyamán. Nagy hiányosság, ami a tesztelés során is folyamatosan visszatérő nehézséget okozott, hogy a Súgón belül nincs elhelyezve olyan keresőfelület, amelybe a szabad szöveget beírva, a Súgó a megfelelő részhez ugrana. Ez azért lenne fontos, mert igényes, hosszadalmas leírások-

ról van szó, amelyekben nem mindig könnyű eligazodni, még akkor sem, ha a bal oldali menü állandóan látható tartalomjegyzékként szolgál.

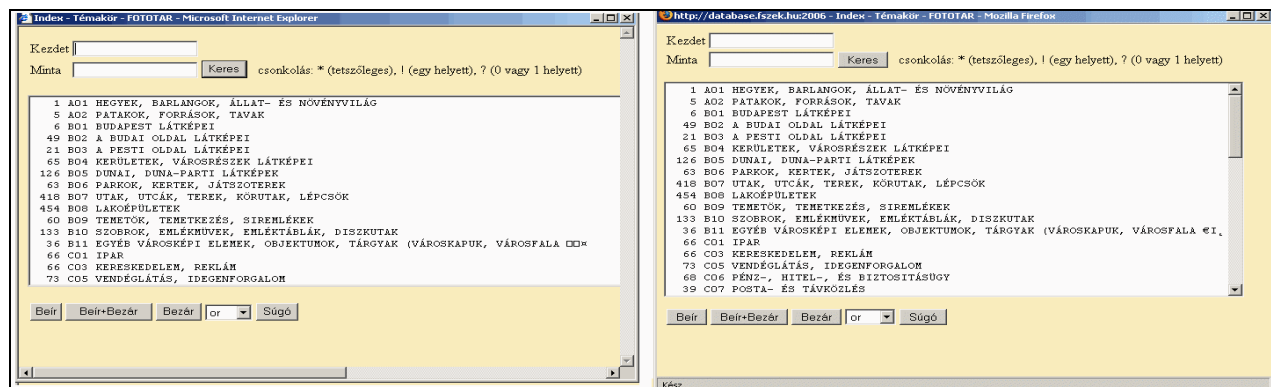
- Az adatbázis behívásakor rögtön két ablak nyílik meg: a *Súgó* és a *Kereső* külön ablakban jelenik meg, ami azért jó megoldás, mert nem kell sokat kattintani, azonnal lehet használni a keresőt. Nincs megkülönböztetve egyszerű és összetett keresés, az űrlap csak egyféleképpen használható. A keresés folyamán minden művelet külön ablakot nyit. Ez kezdetben furcsa volt, de nem rossz megoldás, mivel így elvileg egyszerre több keresés eredménye is látható. Először én is beleestem abba a hibába, hogy az előző keresésemet felülírta a következő. Hogy ne így történjen, ismerni és használni kell a lakatot ábrázoló ikont: a zárolást. Ennek következtében az új halmaz már nem nyílhat meg ugyanabban az ablakban, védve van a felülírástól, ami hasznos megoldásnak bizonyul.
- Internet Explorer 6.0 és Mozilla Firefox 2.0 alatt is egyformán jól működik a rendszer. Egyetlen szépséghibát fedeztem csak fel Explorerben az indexek megnyitásakor, ami mindig külön ablakban történik. A választott index kifejezéseinek felsorolása görgethető menüben található. Mindenütt bele is fér az ablakba ez a rész, kivéve a témakörök-indexnél. Itt van egy vízszintes gördítősáv, amivel elérhetünk a sorok végére, ahol előkerül ugyan a függőleges gördítősáv, viszont ekkor már nem látjuk a szavak elejét, így nem lehet tudni, mennyit kellene lefelé haladni (2. ábra).
- A honlap fejléce nem tartalmazza egyértelműen a szolgáltatás nevét, csak a sablonos FOTOTAR szerepel rajta, ami bármilyen fotókat tartalmazó tárhely lehetne. A névjegyben viszont helyesen, fel van tüntetve a szolgáltatás, a készítő és a használt szoftver neve. A látogatók közölhetik észrevételeiket a megadott e-mail címen. Jó dolog, hogy több helyen is feltüntetik: szívesen fo-

gadják a kérdéseket, kiegészítéseket, adatjavításokat. Kapcsolattartó személy telefonszáma is szükség lenne.

- Hiányolom a számlálót, amely izgalmas lenne, egy esetleges statisztikához mindenképpen.

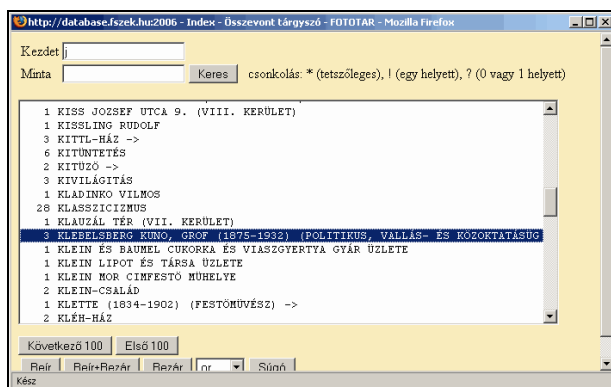
Kereső funkciók, találatok

- A keresőfelület első ránézésre bonyolultnak tűnik, sok mező és választási lehetőség látható rajta. Ezeket tulajdonképpen nem nehéz értelmezni, de akinek nincsenek előzetes ismeretei, legfeljebb kevesebb eszközzel él.
- A Budapest-Képtárházban a reprodukció tartalmát, fizikai sajátosságait és – kiadványban közzétett képek esetében – forrásadatait feltáró adatelemekre van mód keresőkérdést megfogalmazni. Ki kell jelölnünk, hogy melyik típusú keresőkérdés(ek)e)t használjuk. A minél pontosabb keresés indítására 18 féle lehetőséget kínál az űrlap: *szavak, képek címei, alkotó, tárgyszó, összevont tárgyszó, teaurusz, témakör, területről, objektumról, személyről, testületről, műfaj, technika, tartalmazó könyv, tartalmazó időszaki, összes cím, képazonosító, példányazonosító*. Szűkíthetjük még a találatokat tárgydőre vagy készítési időre is, amit meg lehet adni től-ig periódusra, vagy pontosan meg kell határozni az évszámot.
- A keresendő kifejezést szabadon is be lehet írni, szerencsére a program nem tesz különbséget kis- és nagybetű között. A tesztelés során kiderült, hogy a hosszú és rövid ékezeteket a rendszer nem különbözteti meg, de az indexekben rövid ékezettel szerepeltetik a kifejezéseket, pl. *átkelőhajo*. Többféleképpen csonkolhatunk is. Jó ötlet, hogy az űrlap mellett mindig van egy kis üres hely, ahol általában feltüntetik, mikor mely karakterekkel végezhetjük a csonkolást (a * tetszőleges számú karaktert, a ! pontosan egy karaktert, míg a ? 0 vagy 1 karaktert helyettesít).

2. ábra A témakör-index megjelenítése Explorerrel és Firefox-szal

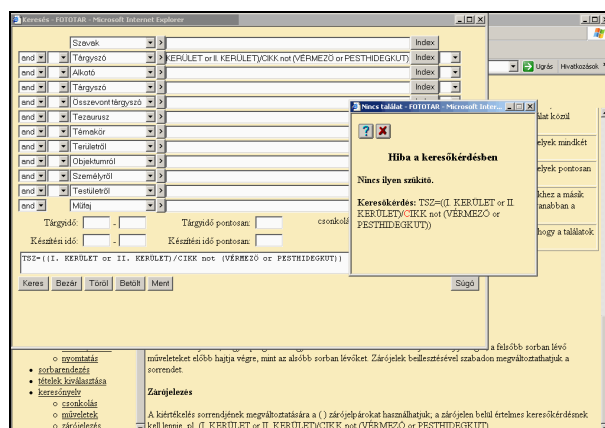
- Ha nem ismerjük pontosan a keresendő kifejezést, illetőleg csak böngészni szeretnénk, egyszerű lehetőséget kínál a bravúrosan, precízen megszerkesztett 18-féle index végiglapozása. Az indexekben helyet kapnak a kifejezések letiltott változatai is (szinonimák, kváziszinonimák). Az áttekintés mellett nagy segítség az index szűkítésére vonatkozó két beviteli mező: a „Kezdet” mezőbe beírhatjuk, hogy honnantól szeretnénk fellapozni az indexet, a „Minta” mezőbe pedig beírhatunk egy karaktersorozatot, és csak az azt tartalmazó tételek fognak szerepelni az indexben. Az index felépítése értelemeszerű. Az indexelt szavak előtt található szám az elemek előfordulását mutatja. A Sűgó szerint, ha az elem neve 52 karakternél hosszabb, akkor az 53. karakter helyén már három pont áll. A valóságban ezt nem tapasztaltam, a szónak egyszer csak vége szakadt (3. ábra). (A keresőkérdésbe természetesen ilyenkor is be lehet illeszti a teljes kifejezést.)

3. ábra Az indexelemek megjelenése, ha 52 karakternél hosszabbak

- Amint megtaláljuk az indexben az általunk keresett kifejezést, azonnal be is illeszthetjük a keresőkérdésbe. Már megszokhattuk, hogy itt is több lehetőség közül választhatunk. A „Beír” gombra kattintva a program azonnal beteszi a kereső űrlapba a kívánt kifejezést. A „Beír+Bezár” gombot választva ugyanaz történik, mint az előbbinél, és bezárja az indexet, majd visszalép a keresőbe. Ha csak a „Bezár” gombot választjuk, beírás nélkül visszalép. A keresőablakban lehetőség nyílik az adott indexhez előzőleg beírt kulcsok visszaírására is.
- Bonyolult keresőkérdéseket is megfogalmazhatunk. Az adatmezők között mindig többféle halmazművelet közül választhatunk: AND, OR, NOT, F – azaz egy mezőben, S – azaz egy mező ugyanazon ismétlődésében. Zárójelek (((((....))))) használatával pedig a kifejezések ki-

értékelődési sorrendjét változtathatjuk meg. A Sűgó példaként az (I. KERÜLET or II. KERÜLET)/CIKK not (VÉRMEZŐ or PESTHIDEKGUT) keresőkérdést adja meg, de az űrlapba bemásolva ez hibaüzenethez vezet (4. ábra). Ha a /CIKK részt kitörölöm – mivel nincs ilyen szűkítő –, működik a keresés, igaz, találatot így sem ad.

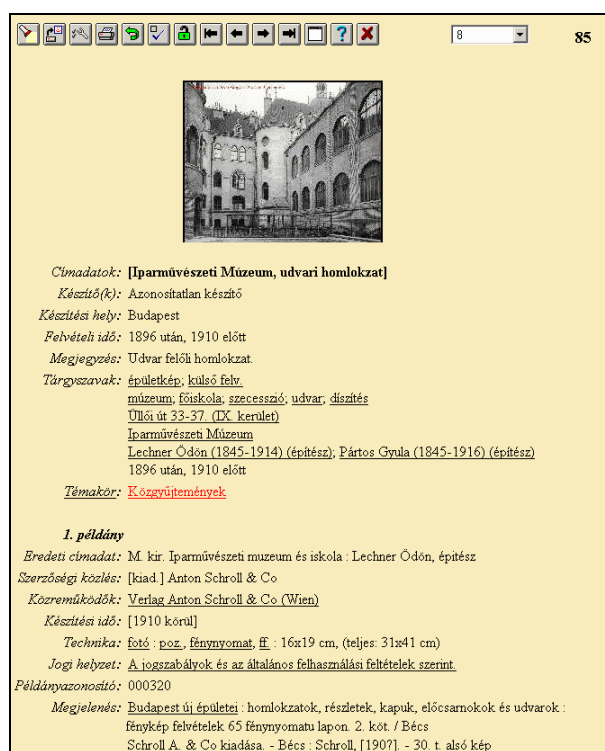
4. ábra A Sűgó hibás példát ad meg

- A feltételek megadásakor az ablak alján található keresőkérdés-mező tájékoztat arról, hogy az általunk beírtak alapján mi is a pontos keresőkérdésünk. Ebbe az ablakba nem tudunk beleírni, nem szerkeszthetők, csak hasznos útmutató például arról, hogy a bonyolultabb keresőkérdés kialakításánál a zárójeleket helyesen alkalmaztuk-e.
- Ellentmondást találtam a tájékoztatóban leírtak és a keresőablakban való megjelenítés között. A Sűgó említi, hogy a keresőablakban szűkíteni lehet a keresést illusztráltakra is, vagyis, hogy a találati halmaz csak azokat a dokumentumokat tartalmazza, amelyeknél a kép is megnézhető. Egy kijelölő négyzet kipipálásával lehetne ezt meghatározni, ám ilyet sehol nem találtam. Próbáltam a beállításokban is megkeresni, de ott is eredménytelen volt a kísérlet. Mivel a beállításokat több helyről is el lehet érni, a következő próbálkozásom a lista ablaknál előhívható beállításokra esett: ott sem jártam sikerrel. Ez a hiány azért is feltűnő, mert a laikusnak nehezen értelmezhető, hogy a találatok listájánál valahol miért jelenik meg a kép, másutt meg miért nem. (A jogi tájékoztatóban persze utána lehet olvasni, hogy bizonyos képek szerzői jogvédelem alá esnek, ennek következtében ilyenkor csak a képről készült leírásokat közölhetik.)
- A találatok megjelenítésére két módszer áll a rendelkezésünkre: az egyik, amikor – alapértelmezett módon, a sütik (cookie-k) engedélyezése nélkül – rögtön kiadja a találati listát. A másíknál

(ezt a beállításokban lehet választani) egy új kisablak ugrik elő, amelyben feltüntetik a talált tételek számát, és kijelölhetjük, hogy hogyan jelenjenek meg a listában. A mai elvárásoknak megfelelő megoldásnak találok, hogy a szerző, cím és év variációiból ötféleképpen is választhatok. Egy oldalon 10 és 50 között lehet meghatározni a tételek számát. Ez kicsit kevésnek tűnhet, de megítélés kérdése.

- A kereső nagyon gyors, szinte azonnal adja a találatokat, ha a találati halmaz több ezres nagyságrendű is. A találatok számában nincs felső határ megszabva, ami szükséges is, mivel egy általánosabb keresőkérdésnél előfordulhat magas találati arány. A találatok száma és a lapozásra szolgáló számok mindig láthatók a lista tetején, ami kényelmes megoldás, hiszen nem kell mindig visszamenni a lap tetejére, hogy tovább tudjunk lépni a listában. A keresőmotor, úgy tűnik, helyesen működik, a teszteléskor nem talákoztam hamis találatokkal.
- A listaablak felépítése átlátható, logikus, nem zsúfolt. Minden sor egy tételnek felel meg. Valamennyi sor elején van egy kijelölő négyzet, amelynek segítségével részhalmazokat hozhatunk létre. Hiányolom viszont, hogy nem lehet egész oldalt egyszerre kipipálni, vagy a már kijelölt tételeket egy kattintással visszavonni. Ha ez működne, rengeteg felesleges kattintástól kímélné meg a használókat. A lista nyomtatásánál is hasonló a helyzet.
- A kijelölő négyzet után a reprodukció kicsinyített változata jelenik meg. A méret nem túl nagy, de az első tájékozódáshoz elég, és a képre kattintva a legnagyobb változat nyílik meg egy külön ablakban. A készítők érdeme, hogy jó felbontásúak a képek, elmentésük után is szépen lehet dolgozni velük különböző képszerkesztőkben. (Anno, az adatbázisból letöltött két fényképet elő is hívtam magamnak, és nagyon szép lett a papírkép is.) Automatikusan nem ajánlanak fel mentést, megnehezítve ezzel a gyakorlatlanabb internetezők dolgát. Jó volna egy „Kép mentése” gombot elhelyezni a felületen. A tétellistán szereplő alkotó, cím és dátum után van egy kód, amiről nem tudni, mire szolgál. A könyvtáros sejtheti, hogy ez lesz a példányazonosító, de a laikus nem fogja felismerni. Tanácsos lenne a lista tetejére kiírni, hogy melyik mezőben milyen adatok találhatóak.
- A listában a címre kattintva egy új ablakban megjelenik a képhez kapcsolódó részletes leírás (5. ábra). Úgy vélem, minden igényt kielégítenek a rekordokhoz kapcsolódó adatok. A tárgyszavazás olyan komplex, hogy a képen – megfelelő

minőségben – látható összes elem fel van tüntetve, azaz a földrajzi helyek, intézmények, objektumok, ábrázolt személyek egységesített nevei. A felvétel idejét pedig mindig megpróbálják kikövetkeztetni. A példányadatok leírása akár fotográfusoknak, akár a témában kutatóknak pontos adatokkal szolgál: a fotótechnikától, az eredetiségtől, a színességtől, mérettől kezdve a fizikai állapotig mindent dokumentálnak. Ha a forrás könyv vagy időszaki kiadvány, akkor a megjelenés pontos adatait is közlik. A leírásban feltűnő, piros színnel ki van(nak) emelve a találat(ok), amely(ek) alapján a keresőprogram beemelte a tételek közé. Az oldalak jó átjárhatóságáról tanúskodik, hogy vannak aláhúzott kifejezések, amelyekre kattintva általában elindíthatjuk az adata vonatkozó keresést, egyébként a Súgóhoz irányítja a program a használót.

Címadatok: [Iparművészeti Múzeum, udvari homlokzat]

Készítő(ke): Azonosítatlan készítő

Készítési hely: Budapest

Felvételi idő: 1896 után, 1910 előtt

Megjegyzés: Udvar felől homlokzat

Tárgyszavak: épületkép, külső felv.

Ulló ut 53-57. (IX. kerület)

Iparművészeti Múzeum

Lechner Ödön (1845-1914) (építész); Pártos Gyula (1845-1916) (építész)

1896 után, 1910 előtt

Témakör: Kőgyűjtemények

1. példány

Eredeti címadat: M. kir. Iparművészeti múzeum és iskola : Lechner Ödön, építész

Szerzőségi közlés: [kiad.] Anton Schroll & Co

Közreműködők: Verlag Anton Schroll & Co (Wien)

Készítési idő: [1910 körül]

Technika: fotó : poz., fénynyomat, ff : 16x19 cm, (teljes: 31x41 cm)

Jogi helyzet: A jogszabályok és az általános felhasználási feltételek szerint.

Példányazonosító: 000320

Megjelenés: Budapest új épületei : homlokzatok, részletek, kapuk, előcsarnokok és udvarok : fénykép felvételek 65 fénynyomatu lapon. 2. köt. / Bécs

Schroll A. & Co kiadása - Bécs : Schroll, [1907] - 30. t. alsó kép

5. ábra Egy kép és a hozzá tartozó leírás

- Fontos volna, hogy a találati listát el lehessen menteni, de sajnos erre nincs lehetőség. Hogy mégse vesszen el az anyagunk, két módszer közül választhatunk. Az első a nyomtatás, amikor maximum 1000 tételt választhatunk lista- vagy tételformátum szerint. Az adatok sorrendjét itt is meg tudjuk határozni, ám ezen kívül szinte semmit. Nyomtatási képet csak akkor látunk, amikor már rákattintunk a nyomtatásra, és a nyomtató ablaka már felugrott a látvány fölé. Ezt

is jó lenne módosítani. A másik lehetőség a mentésre: a keresőben el tudjuk menteni az aktuális keresőkérdezt, ahol nevet is adhatunk neki. Ez a funkció viszont kizárólag akkor működőképes, ha a cookie-kat engedélyezzük. Az előzményekben sorakoznak az elmentett keresőkérdesek, ám a kapacitás itt behatárolt, a legutolsó 5 kérdés látszik, illetőleg mindössze 10 névvel elmentett kérdés tud elraktározódni. Érdemes lenne a befogadóképességét bővíteni vagy más módszereket is beépíteni a programba. Lehetne fájlba mentést engedélyezni, ahol a formátumot is a felhasználó határozhatná meg, vagy pedig e-mail címre küldeni a találatokat, hogy a későbbiekben kényelmesen, szabadon szerkeszthető listával dolgozhassunk. Ha esetleg szerzői jogok miatt nem működik ez a dolog, legalább egy PDF formátumú változatot engedélyezni lehetne.

Tartalom, minőség

- A keresőfelület ingyenesen, regisztráció nélkül használható. A tartalomra vonatkozó jognyilatkozat pontosan meghatározza, hogy ki és milyen feltételekkel használhatja fel a fényképeket.
- A tartalmat a téma szakemberei, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének munkatársai szerkesztik, így hiteles forrásokra épül. Az adatbázis feltöltői sokrétű gyűjtést végeznek. Kiemelkedő a teljesítményük a minőséget illetően, alapos elemzés után kerültek anyagaik a rendszerbe. Az egyes mezők kitöltöttségi arányát magasnak ítélem. A reprodukciók jó színvonalon jeleníthetők meg, igaz, a képekre pirossal ráírt copyright némileg rontja az összhatást. Külalak és helyesírás szempontjából is kifogástalan az adattár. A tájékoztató szöveg teljességre törekszik, könnyen értelmezhető, példákkal illusztrált.
- A tartalom azonban még alapos bővítésre szorul: a mintegy 140 000 fényképet őrző archívumból – nem beszélve a könyvekben, folyóiratokban található képekről – még csak minimális mennyiségű adattal töltötték fel az adatbázist. Már említettem mint komolyabb hiányosságot, hogy nem tájékoztatnak arról, hogy mikor, milyen léptékű fejlesztés várható, és nem adják meg a tár jelenlegi méretét. Nem tüntetik fel, hogy mikor volt az utolsó frissítés, nem tudjuk, hogyan tartják karban a tartalmat.
- Az oldalak átjárhatók, van ugrási lehetőség a tartalmilag összeköthető találatok között, az általam kipróbált ugrópontok hibátlanul működnek, kivétel nélkül jó helyre mutatnak. A FSZEK honlapján a náluk elérhető adatbázisok bemutatásánál, a saját adatbázisaik leírásánál egy rövid is-

mertető olvasható a tárról. Lehet változtatni a cikk betűméretét, és van nyomtatható verziója is. Marketing szempontból érdemes lenne olyan „programcskát” beilleszteni, amelyben ajánlani tudnánk az adatbázist ismerőseinknek.

- A kereső és a képekhez tartozó leírások kivétel nélkül csak magyarul olvashatók, pedig érdekesek lehetnének külföldieknek is.

Metaadatok, bibliográfiai információk

- Sem a tájékoztató oldal, sem a keresőablak HTML forrása nem bővelkedik hasznos metainformációkban. Egyedül a <title> sor látható, ahol a *FOTOTAR* szó és az aktuális funkció neve, azaz *Névjegy*, *Keresés*, *Előzmények* stb. van beírva. Az általános *Fototar* kifejezést mindenképpen szűkíteném, lecserélném a pontos névre. Érdemes lenne a Dublin Core ajánlása alapján a legfontosabb adatokat is elhelyezni az oldal fejlécében.
- Az adatbázis NDA-kompatibilis, azaz a Nemzeti Digitális Adattárban (*kereso.nda.hu*) kereshetők a metaadatok az OAI adatcseresabvány alkalmazásának köszönhetően. Itt összesen 3013 találat van. A leírásokban sajnos rosszul jelenik meg a két speciális magyar ékezetes betű (pl.: *Magyar T?zeg - És M?trágyaipari Rt*) mind Explorerben, mind Mozillában. Alapértelmezésben Unicode kódolású a szöveg, de a többi lehetőséget választva sem váltak helyessé az ékezetek. Előnye viszont az NDA találati listájának, hogy abban látszanak a képek közvetlen URL címei, amelyek a Budapest-Képparchívum saját felületén rejtve maradnak, mivel ott a képek egy címsor nélküli ablakban jelennek meg.

Az 1956-os Intézet Fotóadatbázisa

Honlap:

<http://server2001.rev.hu/oha/index.html>

E-mail: sar13051@helka.iif.hu

Fenntartó: Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutatóintézete Közalapítvány

Értékelés dátuma: 2008. március 8.

Értékelő: Kőrös Kata

Általános értékelés

Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutatóintézetének a több mint ezer visszaemlékező interjúját őrző *Oral History*

Archívum mellett egyik legjelentősebb gyűjteménye a *Fotóadatbázis*, amely több mint 8 000 kép digitális reprodukcióját és leírását teszi szabadon elérhetővé a nyilvánosság számára. A fotódokumentációs online adatbázis elsősorban az első világháborútól az 1956-os forradalmat követő újjáépítésig tartó időszakból tárol dokumentumokat. Az időszak legfontosabb szereplői, politikusok, művészek, tudósok, sportolók portréi mellett nagyobb részt eseményképeket tartalmaz az adatbázis, melyek a korszak legfontosabb történéseit dokumentálják; és megtalálhatók a gyűjteményben az 56-os forradalom pereinek, kivégzettjeinek belügyminisztériumi és rendőrségi fotói is. A képek főként magánszemélyek gyűjteményéből kerültek közgyűjteményekbe, majd az adatbázisba, de akad közöttük külföldi tudósítók által készített sorozat, például a forradalom áldozataként elhunyt *Jean-Pierre Pedrazzini* vagy *Erich Lessing* neves fotóművész képei. A gyűjteményben szereplő képek a megfelelő engedélyek beszerzése után meg is rendelhetők.

A tesztelés során tapasztalt komolyabb hiányosságok a következők:

1. Az adatbázis oldalán semmilyen nyelven nincs kielégítő tájékoztatás sem az archívumról, sem a működtető intézetről és annak más szolgáltatásairól.
2. Bár van angol nyelvű menü és keresőfelület, a rekordokban kizárólag a cím szerepel angol nyelven, semmilyen más adatot nem látunk angolul a találati listában, ráadásul az egyedi adatlapok sokkal kevesebb adatot tartalmaznak.
3. Egységes címadási gyakorlat és tartalmi leírás nélkül a képek kereshetősége meglehetősen esetleges.
4. A helyesírási és tipográfiai hibák nagyban csökkentik az egyébként jelentős gyűjtemény színvonalát.

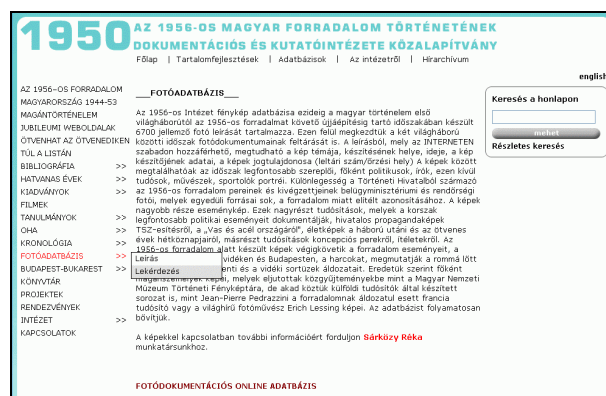
Az intézet több olyan adatbázist működtet, amelyek között kapcsolatot kiépítve összetett, sokszínű információs rendszert lehetne létrehozni a témában. Az adatbázisban szereplő képek közül nem egy kapcsolható a forradalom *Kronológiájához*, vagy az Oral History Archívum interjúalanyaihoz. A gyűjtemények értékét növelné, ha átjárhatók lennének. További lehetőséget látok valamilyen életrajzi jellegű adattárral való együttműködésben, hiszen nagyon sok a portré a fotók között, és a nevekhez további adatokat kapcsolva még hasznosabb történeti adattárrá bővíülhetne az archívum.

A gyűjtemény anyaga kétségkívül jelentős, kiváló információforrás lehet a huszadik századi magyar történelem iránt érdeklődő látogatók és a korszakot kutató tudósok számára egyaránt, de az adatbázis használhatóságát, a képek kereshetőségét a feladat felvállalásához – úgy vélem – mindenképpen növelni kell.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- Az 56-os *Intézet* honlapjáról két menüsorból is elérhető az adatbázis. Itt rövid leírást olvashatunk a fotóarchívumról, angol vagy magyar nyelven (6. ábra). A tájékoztató adatait azonban nem aktualizálják, a képek száma a leírásban még csak 6700, az adatbázis utolsó frissítésének dátumaként pedig az angol felületen 2000.07.26., a magyaron 2001.10.10. szerepel.

6. ábra **A** fotóarchívum ismertetője az 56-os Intézet oldalán

- Az oldal dizájnya egyszerű, a felület kevés grafikai elemet tartalmaz, a navigáció viszont nem kielégítő, a menüsor ránézésre nem tájékoztat az egyes pontok tartalmáról. Az oldalra jutva rögtön a kereső használati utasítását olvashatjuk, a *Kezdőlap* menüpont alatt is ez szerepel, ahol pedig az intézet központi honlapjára számíthatunk. A *Fotó* menüpont alatt a böngészés és az egyszerű keresés érhető el.
- Az intézet központi oldalára (www.rev.hu) egyetlen hivatkozás sem mutat az egész archívumból. A tájékoztató szöveg pedig nem olvasható ezen az oldalon, így a projektről vagy az archívum gyűjtőköréről az adatbázis saját URL címéről indulva semmilyen információt nem találunk.
- A használati utasítás szövege helyesírási és nyelvhelyességi szempontból nem hibátlan, ráadásul nem tájékoztat az összes keresési lehetőségről. Bár pozitívum, hogy felhívja a figyelmet

a rendszer bizonyos hiányosságaira, és tippeket ad a hibák kiküszöbölésére.

- Segítséget jelentene, ha az adatbázisban szereplő képek forrása, az együttműködő partnerek listája elérhetővé válna az oldalon. Az intézmények neve gyakran csak rövidítve szerepel az adatlapokon, ami az átlagos felhasználónak problémát jelenthet.
- Az oldal látogatottságát a *Medián WebAudit* méri, de erre az oldal készítői nem hívják fel a figyelmünket.

Kereső funkciók, találatok

- Az adatbázisban háromféle módon kereshetünk. A *Fotó* menüpont alatt érhető el a böngészés és az egyszerű keresés (7. ábra).

The screenshot shows a search interface. At the top, there is a row of letters from 'a' to 'z'. Below this, there is a search box with the text 'képek megjelenítése:' and a checked checkbox. To the right of the search box, there are two buttons: 'OK' and 'keresés törlése'.

7. ábra A böngészés és az egyszerű keresés az adatbázisban

- A böngészésnél a képek címének betűrendes listájából válogathatunk. Az egyes betűkre kattintva azonban nem a lista megfelelő helyére ugrik a rendszer. Ennél a megjelenítésnél a teljes lista az első rekordtól kezdve 20 találatonként tagolt oldalakon jelenik meg, a betűkre kattintva azt az oldalt kapjuk, ahol a keresett kezdőbetű először előfordul, ezért lehetséges, hogy egy-egy betűnél a megjelenő húsz találat közül csak az utolsó lesz a megfelelő.
- Az egyszerű keresés a címben előforduló szavak között keres, ha több szót írunk be, akkor a pontos kifejezésre. A kereső-kifejezést automatikusan csonkoltnak tekinti mindkét irányból.
- Ezen a felületen hiába vesszük ki az alapértelmezett pipát a *Képek megjelenítése* négyzetből, a találati lista a képek előnézetével együtt jelenik meg.
- Részletes keresésre a *Fotó keresés* menüpont alatt van lehetőség (8. ábra). Kereshetünk a fotók címében, egy vagy több szót a keresőmezőbe írva; a képekhez tartozó országok, földrajzi helyek, azaz városok nevében; megadhatjuk a helyet, ami feltehetőleg az a hely, amit a kép ábrázol vagy ahol készült; listából választhatjuk ki a kép műfaját, ami azonban nem minden rekordnál van feltüntetve, vagy kereshetünk a képfájl nevé-

re. További keresési szempont még a kép készítőjének vagy a képen szereplő személy(ek)nek a neve, ami vezeté- és/vagy keresztnév beírásával, a fotók esetében pedig listából történő választással is lehetséges.

The screenshot shows a detailed search form. It includes several input fields and dropdown menus for various search criteria: 'cím', 'készült', 'ország', 'földrajzi hely', 'hely', 'műfaj', 'fájlnev', 'a fotón szereplő személy(ek)', 'vezetéknév', 'keresznév', 'fotográfus', 'név kiválasztás', 'vezetéknév', and 'keresznév'. Each field has a '...' button next to it. At the bottom right, there are two buttons: 'OK' and 'keresés törlése'.

8. ábra A részletes keresés űrlapja

- Mindkét listás választásnál azt tapasztaljuk, hogy szerepelnek olyan kategóriák, amelyekre egyetlen találatot sem kapunk, továbbá vannak olyanok is, amelyek kétszer szerepelnek azonos vagy nagyon hasonló névvel. Ilyen például a műfajok között a *zsánerkép*, amiből kettő is van a menüben, de egyikre sem kapunk találatot; vagy a fotográfusok között *Csörgeő Tibor* és *Csörgeő Tibor*, aki feltehetőleg ugyanaz a személy, de különböző képek vannak hozzárendelve a két névhez.
- Az angol nyelvű felületen további problémát jelenthet, hogy a listában a műfajoknál magyar kifejezések szerepelnek, a személyneveknél pedig vagy csak vezetéknévet találunk, vagy a keresztnév kezdőbetűje alapján van besorolva a név.
- Megadhatjuk a kép készítésének idejét, listából választhatunk relációs jeleket, hogy az adott évhez viszonyítva mely dokumentumokra vagyunk kíváncsiak. Ha viszont nem olvastuk a használati útmutatót, az első kereséskor kicsit meglepő az

eredmény. A relációs jelek a kitölthető mező előtt szerepelnek, így a logikus az volna, hogy a < 1956 kérdésre kilistázott képek az 1956 előtt készültek legyenek, de nem ez történik.

- A szabad szavas mezőknél mindig megadhatjuk a kereső-kifejezés pozícióját a mezőn belül, kicsit szokatlan ugyan, de a használati utasításban elmagyarázott módon választva az ...x; ...x...; x...; x lehetőségek közül.
- A tájékozódást nehezíti, hogy a teljes űrlap a keret és a mezők elhelyezkedése miatt nem látható; és mivel a mezők nem törlődnek automatikusan (csak az erre kijelölt gomb segítségével), újabb keresés indításakor észrevétlenül ott maradhatnak a korábban beírt paraméterek. Előnye viszont ennek a beállításnak, hogy a túl nagy találati halmaz szűkítéséhez nem kell újra beírunk az előző keresést. A keresési történet elmentésére azonban nincs lehetőség.
- A rendszer nem értelmezi az ékezetek nélküli keresést, nincs mód hasonlósági keresésre sem.
- A találati lista a keresőfelület alatt, ugyanabban a keretben jelenik meg, ami kellemetlenséget okozhat, mert lapozáskor újra a keresés tetejére ugrik a böngésző.
- A lista nem rendezhető, nem menthető el, nem tölthető le, egyszerre maximum húsz rekordot

láthatunk, ez a szám nem változtatható (9. ábra). A rekordok kijelölésére, eltárolására nincs módunk.

- A találati lista a képek címének betűrendjében jelenik meg. A cím mellett az összes lényeges információ látható: a készítés ideje, a kapcsolódó ország, város, a dokumentum forrása/eredete, hely, műfaj, színesség, típus, adathordozó, kapcsolódó személynevek. Ha több személynév kapcsolható, még szóköz sem választja el őket, és ránézésre nem dönthető el, hogy melyiküket ábrázolja a kép, és ki a fotográfus.
- A listában, ha bejelöltük a kereséskor a képek megjelenítését, akkor a képre, ha nem, akkor a rekord melletti jelre kattintva kapjuk meg a képet nagyobb méretben és a hozzá tartozó adatokat. Mivel az adatbázisban vannak olyan rekordok, amelyekhez egyáltalán nem tartozik kép, ezeknek az adatlapjai csak az egyik keresési mód után érhetők el.
- A képek egyedi adatlapján az adatok sokkal áttekinthetőbbek (10. ábra). Viszont nemegyszer előfordul, hogy a listában látunk egy adatot, leggyakrabban a műfaj, a fotográfus, vagy a kapcsolódó személyek megnevezését, az adatlapon viszont nem.

56

FOTÓ
FOTÓ KERESÉS
FOTÓ RENDELÉS
KEZDŐLAP

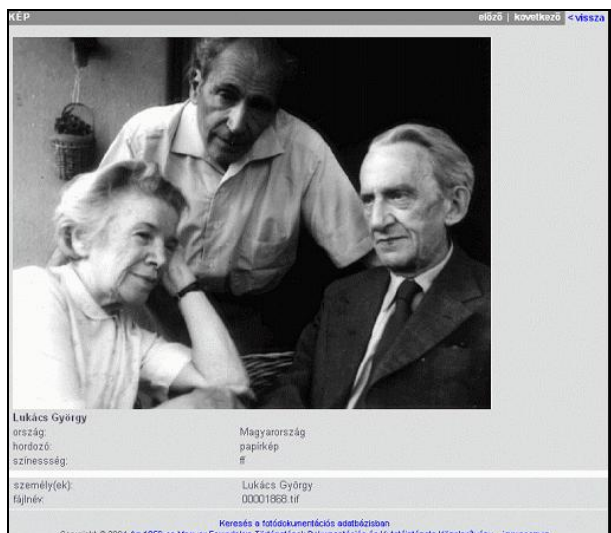
PHOTO
SEARCH PHOTO
ORDERS FOR PHOTOGRAPHS
HOME

Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutatóintézete Közalapítvány

FOTÓK:[1/52]

- A parlamenti sortűz elől menekülő tüntetők**, 1956.10.25, [Magyarország] Budapest, V. Kossuth Lajos tér, riport, ff, papírkép, fénykép. Parlament
- A parlamenti sortűz elől menekülő tüntetők**, »MNM Ltsz. 66.957« 1956.10.25, [Magyarország] Budapest, V. Kossuth Lajos tér, riport, ff, papírkép, fénykép. Bojár SándorMTI fotó
- A parlamenti sortűz elől menekülő tüntetők**, »MNM Ltsz. 90.226« 1956.10.25, [Magyarország] Budapest, V. Kossuth Lajos tér, riport, ff, papírkép, fénykép. Bojár SándorMTI fotó
- A rendőrök várják a közeledő tüntetőket 1988. június 16-án Budapesten, a Magyar Televízió székházánál**, »« 1988.06.16, [Magyarország] Budapest, V. kerület Szabadság tér, riport/utcakép, 24X36 mm, ff, negatív, fénykép. Nagy Piroska
- Az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) diákjai a tüntetők között a Bem téren**, »MNM 89.435; MTI B 61023/12« 1956.10.23, [Magyarország] Budapest, II. Bem József tér, riport, -, ff, papírkép, fénykép. Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szövetsége (MEFESZ)MTI fotó
- Fellobogózott tank és tüntetők az Astoriánál**, »intézeti archív« 1956.10.25, [Magyarország] Budapest, V.-VII. Károly körút, riport, -, ff, papírkép, fénykép. Tóth Gyula
- Ferencvárosi tüntetők a vasút újjáépítése érdekében "Arcal a vasút felé" jelszóval indított politikai kampány idején**, »MNM Ltsz 67.1289« 1945, [Magyarország] Budapest, Ferencváros, -, -, ff, papírkép, fénykép.
- Lengyel zászlót vivő tüntetők**, »« 1956.10.23, [Magyarország] Budapest, -, riport, -, ff, papírkép, fénykép. Hámos Vilmos
- Rendőri intézkedés a tüntetők ellen 1988. június 16-án Budapesten a Batthyány örökmécsesnél**, »« 1988.06.16, [Magyarország] Budapest, V. kerület, Báthory utca, Hercegprímás utca, Aulich utca, riport/utcakép, 24X36 mm, ff, negatív, fénykép. Nagy Piroska
- Rendőri intézkedés a tüntetők ellen 1988. június 16-án Budapesten a Batthyány örökmécsesnél**, »« 1988.06.16, [Magyarország] Budapest, V. kerület, Báthory utca, Hercegprímás utca, Aulich utca, riport/utcakép, 24X36 mm, ff, negatív, fénykép. Nagy Piroska

9. ábra A találati lista egy oldala

10. ábra Egy kép adatlapja

- Az egyetlen plusz információ, ami az egyedi adatlapokon szerepel, a képfájl neve, ami a rendelést teszi lehetővé.

Tartalom, minőség

- A fotóarchívum gyűjtőkörébe tartozik minden olyan képi dokumentum, amely az adott időszak társadalmi, politikai életéről tájékoztat. Éppen ezért sok családi kép is található a hivatalos intézmények anyagán kívül.
- A tesztelés időpontjában, az adatbázisban 8827 rekord szerepelt. Ez a szám nem egyezik meg a megtekinthető képek számával. Az 1988-as évre kiadott találatok közül például 95 rekordból mindössze 17-hez tartozik megjeleníthető kép. Az adatbázis építői ezzel kapcsolatban semmilyen információt nem közölnek a honlapon.
- A fotók mellett rajzok, plakátok, levelek, hivatalos iratok, képaláírások digitalizált változatai is találhatóak az adatbázisban. Nem tudni, milyen szempontok szerint kerültek ezek a fotók közé, és nincs lehetőség külön keresni őket. Gyakran a címükből sem derül ki semmi – így szerepel például *Műtárgy* címmel egy 1949-es rajz (vagy festmény), amiről az évszámon kívül semmit nem tudunk meg.
- A tájékoztatóban megjelölt időszakon kívül is találunk képeket a gyűjteményben. A legkorábbi évszámmal ellátott rekord 1876-os, a legkésőbbi pedig 2004-es.
- Bár a bemutatkozó szöveg szerint az adatbázist folyamatosan fejlesztik, a bővülés üteméről, az utolsó frissítésről és a későbbi tervekről nem találtam információkat.

- A gyűjtemény használhatóságát nagyban csökkenti, hogy a képekhez tartozó szövegek, a bemutatkozó szövegekhez hasonlóan, sok helyen hibásak. Helyesírási, tipográfiai hibák nehezítik a keresést és a tájékozódást. Még az adattípusok megnevezésében is találunk hibát a rekordok adatlapján (pl. *színesség*).
- Nem mindig világos, hogy az egyes adattípusok mire vonatkoznak. A személyeknél sokszor olyan nevet találunk, aki nem szerepel a képen, vagy pedig intézmények neveit; fotográfusnál a képet készíttető intézmény nevét, az országnál pedig sokszor akkor is Magyarországot, ha a város nem magyar (pl. Stockholm), de külföldi politikusoknál hol saját országuk, hol Magyarország szerepel.
- Problémát jelent még, hogy fekvő képek gyakran álló pozícióban vagy éppen fejjel lefelé jelennek meg.

Metaadatok, bibliográfiai információk

- A gyűjtemény fejlesztői Open Archives elveket vallhatnak, erre utal a *Nemzeti Digitális Adattárral* való együttműködés, mégis nagyon kevés metaadat érhető el az adatbázisból. A tartalom leírására szolgáló adattípusok az adatlapokról szinte teljességgel hiányoznak. Ami elérhető, az sem tölthető le, menthető el semmilyen formában. Az adatbázis oldalának forráskódjában a <title> sorban is csak a fenntartó alapítvány neve szerepel.
- Az leíró adatok körét célszerű lenne bővíteni. Sokkal könnyebben kereshetővé tenné az egyes képeket, ha tárgyszavakkal, kulcsszavakkal látnák el őket, és a téma jelölésére nem csak a név és cím mezők szolgálnának. A felhasználó nyilván nem ismerheti a konkrét címet, „ahogy azt a képet munkatársunk meghatározta” (a használati utasítás megfogalmazása); ezen is segíthetne a részletes tartalmi leírás, vagy legalább valami egység, szabályosság a címadás tekintetében, például az, hogy a kép címének a helyet és a szereplőket, vagy az eseményt mindenképpen tartalmaznia kell.

Mafilm Fotóarchívum

Honlap: <http://www.mafilm.hu/800/filmt.html>

E-mail: filmfoto@t-online.hu

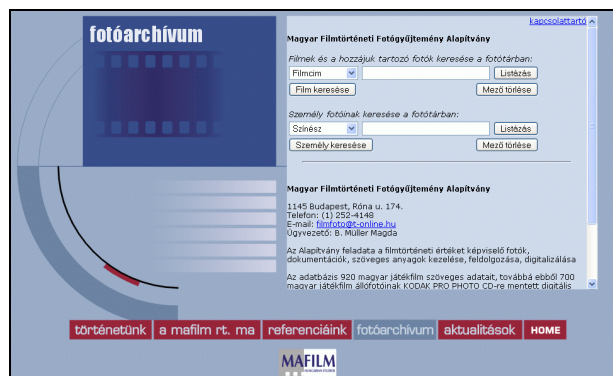
Fenntartó: Mafilm Rt., Magyar Filmtörténeti Fotógyűjtemény Alapítvány

Értékelés dátuma: 2008. március 9–10.

Értékelő: Somogyi Tamás

Általános értékelés

A Magyar Filmtörténeti Fotógyűjtemény Alapítvány fotóarchívumának bemutatkozása szerint „az Alapítvány feladata a filmtörténeti értéket képviselő fotók, dokumentációk, szöveges anyagok kezelése, feldolgozása, digitalizálása. Az adatbázis 920 magyar játékfilm szöveges adatait, továbbá ebből 700 magyar játékfilm állófotóinak KODAK PRO PHOTO CD-re mentett digitális változatát tartalmazza.” (11. ábra).

11. ábra A Mafilm honlapján az archívum főoldala és keresőfelülete

A páratlan kincset rejtő alapítványi archívum a mafilm.hu oldalain kereshető egy egyszerű keresőfelületen. Az alapítványnak saját honlapja is van a www.mffa.hu címen, de itt nem találtam keresőfelületet.

Annak bizonyítékát, hogy az archívum bővül, nem találtam, ugyanígy nincs információ a digitalizálási munkáról, az alapítvány célkitűzéseinek megvalósulásáról. Semmilyen szakmai anyagot, vagy akár laikusoknak szóló leírást a feldolgozásról, digitalizálásról nem találni sem a www.mafilm.hu, sem az www.mffa.hu oldalon.

Az archívum tartalmához minél szélesebb körű hozzáférést kellene biztosítani. Mindegyik honlapon, jobb kereshetőséget nyújtó keresőfelületekkel, több nyelven, sokkal több metaadattal. És a feldolgozás, digitalizálás alatt álló fotók körét is ki kellene szélesíteni a teljes magyar filmgyártásra, napjainkat is beleértve, és nem csak az egyik időszakára.

A magyar filmtörténet, filmgyártás műkincseit büszkén kellene közzétenni, minél magasabb színvonalon. Ehelyett egyszerű, szegényes funkciójú honlapokkal találkozhat a látogató, és semmivel, ami a visszatérésre csábíthatná.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- A Magyar Filmtörténeti Fotógyűjtemény Alapítvány fotóarchívumának keresőfelülete a www.mafilm.hu oldalon a lehető legegyszerűbb, könnyen használható keresőfelület, kellemes színvilággal.
- A keresőfelület használatához, illetve a tartalmakhoz semmilyen útmutató, leírás nem olvasható, ahogy a tartalmak bővüléséről sem. Nem ismertetik az alapítvány céljait, jelenlegi munkáját. Nincs naprakész statisztika például az adatbázisok tartalmáról, a képek népszerűségéről, feltöltésük időpontjáról.
- A keresőfelület kétnyelvű, a magyar filmtörténet kincsei angol nyelven is kereshetők, de a tartalomról már angolul sem lehet olvasni semmit.
- A felhasználói kérdések, visszajelzések számára a Mafilm Rt. két munkatársának elérhetőségét találja meg a látogató a „kapcsolattartó” felíratra kattintás után. Az alapítvány címe mellett már egy t-online.hu-s levélcím szerepel, ami azért igencsak meglepő egy ilyen fontos alapítvány esetében.

Kereső funkciók, találatok

- Az alapítvány fotóarchívumának egyetlen keresőfelületén két szempont alapján lehetséges a keresés: film vagy személy fotói szerint. Mindkettőnél legördülő listából választva pontosítható a keresés, film esetében a film adatai alapján (például: cím, rendező, operatőr stb.), személy esetében pedig a funkció szerint (színész, operatőr vagy rendező). A pontos keresés és találat biztosítása érdekében listából választhatók a filmek, illetve a személyek.
- A két lista alapján nem lehet egyszerre keresni, tehát vagy egy film képeire, vagy egy személy képeire kereshetünk, de adott film adott színészére már nem. Ez már csak azért is goromba hiányosság, mert például *Bujtor István* fotóira keresve az összes (206 db.) fotóját eredményül kapjuk, így a 12 elemű találati listán végig kell menni egy adott filmbeli szerepléséről készült fotóért.
- A találati lista hossza nem változtatható. A 12 kép „thumbnail” elrendezésű, tehát kis ikonként látszanak (12. ábra), ami egy konkrét kép keresésekor már nagyon zavaró. A felbontást, és egyáltalán a keresőfelület méretét sajnos kis felbontásra tervezték.

12. ábra A találati lista kisképei

- A keresőfelületen logikai kapcsolatok nem adhatók meg, így az leginkább csak böngészésre használható. Például nem lehet külön keresni olyan, Bujtor Istvánról készült fotókra, amelyek „Az oroszán ugrani készül” című film forgatásán készültek.

13. ábra Egy eredményül kapott kép külön ablakban

- A képek mellett csak a filmcím és a színész neve olvasható, más adat nem.
- A fotók feldolgozása sem hiánytalan. Több olyan fotó is látható például, amelyen Bujtor István és Papp László bunyózik „Az oroszán ugrani készül”-ben, a bokszolóra keresve mégsem kapunk találatot.
- A képek megtekintésekor (13. ábra) egy „Kosárba tesz” felíratra is kattinthat a néző. Ekkor egy kis felugró ablak jelenik meg, amely arról tájékoztat, hogy a kép bekerült a kosárba. A kosár megtekintésekor csak egyetlen funkció volt számomra elérhető: a kosár ürítése. Hiába kattintottam többször is a „Megrendelés” gombra, semmi sem történt. Egyébként a „Megrendelés” funkcióról sem találtam tájékoztatást.
- Az angol nyelvű verzióban a képek kosárba helyezését igazoló kis felugró ablak magyar nyelvű, ahogy a kosár gombjain a feliratok is. Ez csekély hiba, hiszen a „Megrendelés” funkció úgysem működik.
- Minden képen az M, F, F és A betűk láthatóak. Nem zavaróan, de látható a vízjel.

Tartalom, minőség

- A Magyar Filmtörténeti Fotógyűjtemény Alapítvány fotóarchívumának tartalmáról nem sok információval ismerkedhet meg a látogató. Semmit nem talál a bővülésről, a jövőbeli célokról, a jelenlegi munkáról. Abban sem lehet biztos a látó-

gató, hogy az archívum bővül-e még egyáltalán, jelenleg dolgozik-e még bárki is ennek a páratlan gyűjteménynek a gazdagításán?

- Nincs a digitalizálással, szakmai munkával kapcsolatos információ, pedig talán érdemes lenne bővíteni az elérhető tartalmak körét.
- Érdemes lenne továbbá a képekhez, filmekhez kapcsolódóan a szereplők, alkotók élményeit, kommentárait megjeleníteni a képek mellett.
- A képek mellett a képen látható személyekről, a háttérrel is meg lehetne jeleníteni egy rövidke leírást, jelenleg a fotókon szereplő személyek nevét sem látni.

Metaadatok, bibliográfiai információk

- A kevéske elérhető metaadat mindenképpen bővítésre szorul. A képek mellett több információt kellene megjeleníteni, valamint a keresést is pontosabbá kellene tenni (l. a fenti példát: Papp Laci és Az oroszán ugrani készül c. film).
- Az alapítványról és a gyűjteményről alig olvasható bármi is, így azt sem tudni, hogy ezek az értékes képek hol és hogyan érhetők el, illetve, hogyan válhatnak kereshetővé, azaz az archívum metaadatait el lehet-e érni valahogy?

- Rendkívül értékes tartalmakról lévén szó, minél több helyen, minél több formában, minél több keresőszolgáltatással együttműködve kellene közzétenni a magyar filmvilágot bemutató fotókat.

Beérkezett: 2008. III. 10-én.

Ternai Zita

könyvtári informatikus.

E-mail: zita-6@freemail.hu

Kőrös Kata

az ELTE BTK ötödéves informatikus könyvtáros szakos hallgatója.

E-mail: koroskata@gmail.com

Somogyi Tamás

rendszer-szervező informatikus.

E-mail: somogyit@freemail.hu

Stiegrád Gábor (1950–2008)

Stiegrád Gáborról nem lehet írni, és nem lehet „nem írni”. A legtöbb jó szakemberről szép szakmai méltatás kerekíthető, felidézve elvégzett munkáit, felsorolva publikációit, méltatva pályafutását, különösen, ha olyan szakmai folyóiratban kerül erre sor, mint a TMT. Gábort azonban nem lehet sablonba helyezni. Róla nem lehet pályáívet írni (legalábbis én nem tudok). Ugyanakkor a maga szakterületén – ki merem mondani – a legjobb volt az országban.

A munkát nem félvállról vette, de szinte fél kézzel végezte el – tökéletesen. Soha nem lehetett tőle hallani azt, amit a legtöbb informatikustól, hogy valamit nem lehet megcsinálni (legfeljebb, hogy mikorra). Amikor megkapta a feladatot, pontosan tudta, hogyan kell jól elvégezni, illetve elvégeztetni. Jó volt vele dolgozni, mert a logikája lehangzó volt. Felmerülhet a kérdés: akkor miért nem „vitte többre” rangban, pozícióban? Mert ez nem érdekelte. Mondhatnám azt is, nem tudta magát adminisztrálni, de ez nem igaz. Nem akarta magát adminisztrálni. Semmilyen szempontból sem akart hivatalnok lenni. Nem akart másnak megfelelni, csak magának, annak, amit az életben fontosnak tartott. (Kevesen engedhetjük meg magunknak ezt a luxust.) Ennek ellenére szakmai körökben a neve fogalom volt.

Az egyetem elvégzése után az OMIKK-ban kezdett dolgozni, ahol 29 évet töltött el, és ahonnan saját jószántából valószínűleg nem is ment volna el soha. Egyszer ugyan a Számítástechnikai Igazgatóságon felmondtak neki, és csak az utolsó pillanatban sikerült őt átvenni a könyvtárba. Legnagyobb szerencsénkre, hiszen ilyen nagyszerű – az akkor ránk váró nagy könyvtár-gépesítési feladatok elvégzéséhez nélkülözhetetlen – szakembert minden áron meg kellett tartani. Ő ugyanis – bár ezt tagadta – a könyvtári feladatokkal legalább olyan tisztában volt, mint mi könyvtárosok, sőt! Szeretett a könyvtárban dolgozni, különösen szerette Futala Tibor igazgatónkat. Kettőjük nevéhez fűződik a könyvtárgépesítés elkezdése, Gáboréhoz a befejezése is.

Nagyszerű oktató volt. A titka szerintem abban rejlett, hogy pontosan tudta, kiknek ad elő, és csak annyit, csak olyan szinten mondott, amit a hallgatók meg tudtak érteni, de azt kristálytisztán, logikusan, érthetően. Többször tartott külföldön is tanfolyamokat nemzetközi szervezetek megbízásából.

Mikor az OMIKK-ot a BME-hez csatolták, egy összeszokott jó baráti társaság esett volna szét, mert többen, akik a könyvtár gépesítésén kezdettől együtt dolgoztunk, szétszóródtunk: más épületekbe, más intézményekbe kerültünk. Elhatároztuk, hogy havonta egyszer találkozunk. Az évek során kialakult egy szűkebb társaság, akik szinte mindig ott voltunk, és ezek közé tartozott Gábor is. Tulajdonképpen ő volt a társaság lelke. Itt ismertük meg igazán mint barátunkat. Itt tudtam meg, ő hogyan főzi a húsleveset, hogy az aktuális politikai eseményekről elég tájékozatlan, mert a TV-ben csak a focit nézi. Itt mesélte el, hova akar utazni, hogy meg akarja nézni a világ hét csodáját, és hogy azért nem utazott el Jordániába, mert nem akarta itt hagyni a haldokló macskáját. Itt újságolta utolsó alkalommal, hogy egy év és hány nap van még hátra a nyugdíjáig, mert a lehető leghamarabb akart nyugdíjba menni. Szeretett volna huzamosan a Távols-Keleten élni, csak úgy lazán, élvezve a napot, a tengert és minden bizonnyal az embereket, mert szerette a társaságot. Sajnálom, hogy mindezt nem tudta megvalósítani, és sajnálom magunkat, hogy kedves, csipkelődősen szerető lényét ezentúl csak emlékeinkben idézhetjük fel, de hogy elfelejteni nem fogjuk, abban biztos vagyok.

Demén Ilona
(OMIKK, nyugalmazott osztályvezető)